

Mülkiye Üzerine^(*)

Satı'al HUSRİ^(**)

I. Cüretkar Bir İsyân

Sultan Hamit Mekteb-i Mülkiye'nin müessisi olmakla iftihar eder, onun ismine daima "Şahane" kelimesinin ilavesini arzu eylerdi. Her vesile ile mektebin "Zir-i Himayet-i Hazret-i Şehriyari" de olduğunun ilanını arzu ederdi. Bu vesilelerden birisi Şeker bayramını müteakip bütün talebeye bayram şekeri dağıtılması idi. 1314 (1898) senesinde Girit Vukuatı ile Yunan harbine hazırlıkların doğurduğu heyecanlı ve galeyanlı bir zamanda Mektep Müdürü (Hacı) Recai Bey bu şeker dağıtımını parlak bir merasimle yapmak istemişti. Hepimizi bahçeye toplamış; şekerleri tevzi ettirdikten sonra bizi, "Bayram şekerine varıncaya kadar kaffe-i ihtiyacımızı düşünen eb-i müşfikimiz Sultan Abdulhamit Han-ı Sani Efendimiz Hazretlerinin ömür ve afiyetleri duasına" davet ederek "PADİŞAHIM ÇOK YAŞA" diye bağırmıştı. Fakat, nasılsa, bu dua ve nidaya içimizden bir fert bile iştirak etmemişti. Bunun için aramızda evvelden bir müzakere vukua gelmiş olsaydı, bu yolda hareketin tehlikelerinden bahsedecekler az olmayacaktı. Bu umumi isyan ve muhalefet, ani bir surette müzakeresiz ve ittifaksız oluvermiş idi. Herkes içinden "Ben bağırmasam kim farkına varacak!" demişti. Bunu bila istisna herkes söylemiş olduğu için vuku bulan davet umumi bir

(*) Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Ekim-Aralık 1971, c. 4, s. 25

(**) SATI'AL HUSRİ, bugünkü Arap milliyetçiliğinin en büyük ideoloğudur. Bir sosyolog olarak dünya çapında üne sahiptir. Satı Bey, 1880 yılında San'a'da doğmuş, 1897 yılında Mülkiyenin İdadi kısmını, 1900 yılında da yüksek kısmını pekiyi derece ile bitirmiştir. Arap ırkından olduğu için, Osmanlı Devletinin çökmesi üzerine, 1919 yılında Türkiye'den ayrılmış, 1968 yılının aralık ayının 23'ünde Bağdat'ta vefat etmiştir. Türkçe ve arapça yazılmış elliye yakın eseri vardır. Fazla bilgi edinmek isteyenler, dergimizin 19. sayısının 18. sayfasında hakkında yayımlanan yazıya bakabilirler. Bu yazılar, Sayın Ali Çankaya'nın "Mülkiye Şeref Kitabı"ndan alınmıştır.

sükutdan başka bir mukabele görmemişti. Müdür bu sükut karşısında, hayret ve korkudan sapsarı kesilerek davet ve nidasını tekrar etti. Fakat yine hiçbir taraftan hiçbir ses çıkmadığını görünce ne yapacağını şaşırarak kaçarcasına bir telaş ile gitti. Mubassırlar ve Memurlar da onu takip etti ve biz, böylelikle, birden bire kazanılıvermiş bir muzafferiyetin gururuyla yalnız kaldık. Biraz sonra, birdenbire bir taraftan bir ses geldi; bilmem kim, eline bir şeker parçası alarak "BUNLAR İÇİN Mİ BAĞIRACAKTIK!" dedikten sonra şekerini fırlattı. Bu, umumi bir işaret ve kumanda yerine geçti; derhal Mektebin her tarafında herkes aynı surette harekete başladı. Beş-altı yüz talebe, iki üç bin külah şekerin tanelerini birer birer atarak çiğnemeye koyuldu. Hareket bir an içinde umumileşmiş ve bu umumiliği sayesinde herkese nihayetsiz bir cesaret gelmişti... Şimdi en korkaklar bile umumi cereyana kapılmış, hiçbir tehlikeye ehemmiyet vermeden ellerindeki şekerleri tehevür ve gayz ile atmaya, ezmeye, çiğnemeye başlamışlardı... Ne arada sırada koridorlardan geçerek te'sir yapmaya çalışan Mubassırlar, ne de ikide birde yanımıza gelerek ortalığı temizlemeye çabalayan hademeler bu cür'etkarlığı durduramıyordu. Onların görülmesi, bilakis; herkesin birbirinden daha cessus görünmek hususundaki arzusunu ateşlemekten başka bir şeye yaramıyordu. Bu "İSYANKARANE" şeker muharebesi, böyle saatlerce sürdü ve ancak şekerlerin kamilen atılıp ezilerek bitmesi sayesinde nihayet buldu.

II. Mektebi Mülkiye Hayatını Kuşbakışı Bir Görüş

Ben Mektebi Mülkiyedeki talebeliğimde "MEKTEP-CEMİYET" hayatını kuvvetle yaşamış ve bu hayatın tesiratını bedahatte görmüştüm. Biz (İ'dadi) küçük sınıflarda iken (Adli) büyük sınıflar müdavimlerinin mütemadi tesirlerine maruz kalır, büyük sınıflara geçince de küçüklerimiz üzerinde daimi tesirler yapardık. Onlar, büyükler, birbirlerine işittiklerini, düşündüklerini, okuduklarını anlatırken, birbirleriyle muhtelif dersleri müzakere, muhtelif meseleleri münakaşa ederken biz küçükler, onları bazan uzaktan, bazan yakından, ekseriya büyük bir merak ve alaka ile dinlerdik. Fazla olarak, bu mubahese ve muhaverelere böyle kulak misafiri olmakla da kalmaz, onlarla doğrudan doğruya konuşur, onlardan doğrudan doğruya istizahlarda bulunur, kendi aramızda onlar gibi mübaheseler yapmağa kalkışır ve zaman zaman onları mübaheselerimize hakem yapmağa çalışırdık. İşte böylelikle bir teneffüshanede dolaşırken, bahçede gezinirken etrafımızdan, vazıh, mübhem, birçok malumat alır, "iyi-fena" birçok itiyadlar kazanırdık. Öğrendiğimiz ve merak ettiğimiz şeylerin bir çoğu bize bu suretle

muhitimizden, arkadaşlarımızdan gelirdi. Muallimler ve dersler hakkındaki telakkilerimizin çoğu bile bize onlardan intikal ederdi. Bazı muallimleri ve bazı dersleri, arkadaşlarımızın telkini ile, evvelden sever, bazı muallimlerden ve bazı derslerden, yine onların telkini ile, evvelden nefret ederdik. Mesela, falan muallimin gözlüğünü çıkarttığı vakit, kalemleri ve notları bırakmak lazım olduğunu, onun rahle-i tedrisine oturmadan, üç dört sene evvel öğrendik. Ve onun bu suretle gözlüğünü çıkardığı vakit anlatacağı şeylerin heyecanını, mübhem bir surette, senelerce evvelden duymaya başladık. Falan Muallimin tuhafliklarından ve kendisini tanımadan senelerce evvel haberdar olur ve bu tuhafliklara gülmeye daha kendisi ile karşı karşıya gelmeden evvel başladık.

Mektepten senelerce evvel çekilmiş ve hatta hayata bile senelerce evvel veda etmiş bulunan bazı muallimlerin bazı sözleri ile bazı menkabelerini de aynı surette öğrenir, onları bizden evvel gelen talebeden bir miras gibi alarak bizden sonra gelenlere bir miras gibi verirdik. Bazı eski muallimlerin takrirlerine ait not defterleri, kimbilir kaçınıcı defa olarak kopya edile edile aramızda dolaşır, bazı uzak muallimlerin bilmem kaç sene evvele ait heyecanlı sözleri de kimbilir kaçınıcı ve kaçınıcı defa tekrar edile edile yüreklerimizi oynatırdı. Böylelikle, o eski ve uzak muallimler de sanki aramızda yaşayarak bizi ikaz ediyor gibi olurdu. İşte bunun içindir ki Mekteb-i Mülkiye'de büyük muallimlerin nesli kesildiği zaman bile iyi talebenin nesli devam ederdi. O zaman mektepde, yaşayan muallimlerin sözlerinden ziyade gaaip olan muallimlerin ruhları hüküm sürüyordu. Talebe, muallim ve müdürlerinin talimatlarından ziyade, ulularının maneviyatı sayesinde yetişiyor, oradaki "UZVİ VE MANEVİ MUHİT"den feyz alıyordu. Mektebin işte öyle canlı bir tarihi, kuvvetli bir hafızası vardı. Mekteb-i Mülkiyeyi Mekteb-i Mülkiye yapan şey asıl ondaki bu içtimayi hayat, bu manevi muhit idi. Birçok arkadaşım gibi ben de orada geçirdiğim yedi senelik hayat esnasında rahle-i tedrislerine oturduğum muallimlerin ne için itiraf etmemeli, pek azına karşı hürmet ve minnet duyuyorum. Fakat o mektepte bizi sürükleyip götüren ateşin hayata karşı pek derin minnetdarlıklarla mütehassis oluyorum.

Benim Mekteb-i Mülkiyedeki talebelik hayatıma ait olan bu müşahedeler, ondan sonraki mürebbilik hayatıma rehber olan mülahazaların en kuvvetli saiki oldu...